

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมไทยปัจจุบันเป็นสังคมที่มีความแตกแยกและแตกต่างทางด้านความคิดเป็นอย่างมาก ส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากการแข่งขันในการดำเนินชีวิตเป็นหลัก เช่น การแข่งขันในการประกอบธุรกิจ สภาวะเศรษฐกิจอุตสาหกรรม และการเกษตร โดยมีระบบทุนนิยมสากลเป็นพื้นฐาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้สังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปตามกาลเวลาแห่งยุคสมัยอย่างรวดเร็ว จึงเป็นเหตุให้มนุษย์แข่งขันกันเองมากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อหวังว่าคุณภาพชีวิตของตนเองจะดีขึ้น โดยมีทรัพย์สิน ทอง ลาภ ยศ เป็นตัวขับเคลื่อนเป็นรางวัล เป็นผลตอบแทนให้แก่ชีวิตตน จึงเป็นผลทำให้เกิดความทุกข์ทรมานทางกาย ทุกข์ทางใจตามมา เมื่อสิ่งต่าง ๆ ไม่เป็นไปตามตั้งใจหวังอีกทั้งขัดจำกัดในการเลือกประกอบอาชีพที่ต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการศึกษา ฐานะทางครอบครัวหรือช่องทางในการเลือกที่แตกต่างกันในการหาปัจจัย ๔ ให้เพียงพอ ถ้าจะมองย้อนกลับมาสู่ตัวบุคคลนั้นก็ควรที่จะต้องสมบูรณ์ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ถึงพร้อมด้วยการรักษา รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานอันตนหามาได้ ถึงพร้อมด้วยการคบคนดีเป็นมิตร รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อยู่อาศัย และมีความเป็นอยู่เหมาะสม รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีพแต่พอดี ซึ่งถ้าบุคคลนั้นขาดคุณสมบัติดังที่กล่าวมา ก็จะก่อให้เกิดความทุกข์ ดิ้นรนแสวงหา ในเรื่องนี้สอดคล้องกับหลักคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงชี้แนะแนวทางเรื่องนี้ไว้ใน หลักทฤษฎีธรรมมิกัตถะประโยชน์ ซึ่งหมายถึง หลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หรือหลักธรรมอันอำนวยการประโยชน์สุขขั้นต้นอันได้แก่ (๑) อุฏฐานสัมปทา คือ ถึงพร้อมด้วยความหมั่นความขยันหมั่นเพียร ในการปฏิบัติหน้าที่การงานประกอบอาชีพอันสุจริตมีความชำนาญรู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตราหาอุปสรรคสามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี (๒) อารักขสัมปทา คือ ถึงพร้อมด้วยการรักษา รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรมด้วยกำลังงานของตนไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย (๓) กัลยาณมิตตา คือคบคนดีเป็นมิตรรู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเสวนาสำเนียงศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณ มีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา (๔) สมชีวิตา คือ มีความเป็นอยู่เหมาะสมคือรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีพแต่พอดีมิให้ฝืดเคืองฟุ่มเฟือยให้รายได้เหนือรายจ่ายมีประหยัดเก็บไว้ หลักธรรมหมวดนี้เรียกกันสั้น ๆ ว่าทฤษฎีธรรมมิกัตถะประโยชน์^๑ คือประโยชน์ที่จะได้รับในโลกนี้

หลักทฤษฎีธรรมมิกัตถะประโยชน์ ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา คือ ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน หมายถึงประโยชน์อันพึงได้รับจากการประกอบกิจการหรืออาชีพที่สุจริตถูกต้องทั้งทางกฎหมายและศีลธรรมผลประโยชน์ที่ได้จากการประกอบกิจนั้นเป็นผลที่ได้ทันตาเห็นไม่ต้องรอถึงภายภาคหน้าการปฏิบัติตามหลักธรรม“ทฤษฎีธรรมมิกัตถะ” เป็นเรื่องเกี่ยวกับปากท้องการกินการอยู่ปัจจัยการดำรงชีพของคนในพุทธศาสนาท่านได้กล่าวไว้เพื่อเป็นหลักปฏิบัติเพื่อให้คนได้รับประโยชน์ทันตาในโลกนี้ไม่ต้องรอถึงชาติหน้า ใครปฏิบัติได้ย่อมได้รับความสุขตามสมควรแก่การปฏิบัติ

^๑อง.อรรถ (ไทย) ๒๓/๑๔๔/๒๘๘.

สังคมไทยยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาเป็นเวลานาน ในประเทศ มีวัดวาอารามสวยงาม พระภิกษุสามเณรได้รับการอุปถัมภ์ดูแลจากชาวไทยอย่างดียิ่งอาจกล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองอย่างยิ่งในประเทศไทย หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่มีปรากฏในพระไตรปิฎกมีมากมายที่จะนำมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาสังคมได้อย่างดี หลักทฤษฎีธรรมมีกัตประโยชน์ จึงถือว่าเหมาะสมที่จะนำมาแก้ไขปัญหาสังคมไทยในปัจจุบัน เพราะว่า สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงล้าหน้าไปหลายด้าน มีการรับเอาวัฒนธรรมจากต่างประเทศเข้ามา มากเกินไป จนลืมนับวัฒนธรรมของตัวเอง ผลกระทบของกระแสวัฒนธรรมตะวันตกมีผลต่อพฤติกรรมของคนไทยในปัจจุบันเป็นอันมากในการดำเนินชีวิต ความฟุ้งเฟ้อ หูเห่ทางวัตถุเครื่องวัดความมั่งมี วัดความดีงาม ความน่าเคารพ สรรเสริญของคนในสังคม สิ่งนี้ถือเป็นวิกฤติทางจิตใจเกิดกรณีขายบริการทางเพศ ปัญหาการฉกชิงวิ่งราว บางคราวถึงขั้นการปล้นธนาคาร มีการพอกพูนนิสัยแห่งความฟุ้งเฟ้อใช้เงินแลกความสุขติดอบายมุข เสพสิ่งเสพติด เล่นการพนัน ปัญหาหนี้สินรุงรังในสังคม คนจนมีมากยิ่งขึ้น คนรวยมีเพียงจำนวนเล็กน้อยเกิดความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมนี้คือความจริงของสังคมไทยที่ประสบอยู่ในปัจจุบัน

รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพยายามทุกวิถีทางที่จะแก้ปัญหานี้ ทำให้มันหมดสิ้นไปจากสังคมเพราะถ้าบ้านเมืองมีเศรษฐกิจดี คนมีความเป็นอยู่ดี กินดีต่างคนต่างประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่เบียดเบียนกัน รัฐบาลก็ไม่ต้องวุ่นวายอยู่กับการปราบปรามเรื่องทุจริตสามารถพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าไปและเศรษฐกิจของชาติจะดีขึ้นจึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนา คือการดำเนินกิจการเพื่อเพิ่มรายได้ของคนให้สูงขึ้นต่อเนื่องกันเป็นระยะยาวนานมั่นคงปัจจัยขั้นมูลฐานที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ คือประชากรซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าสูงสุดและเป็นปัจจัยมูลฐานเป็นต้นทุนเบื้องต้นถ้าคนทุกคนที่เป็นประชากรของชาติมีหลักธรรมตามที่กล่าวมาก็ถือว่าประเทศชาติมีประชากรที่มีคุณภาพ มีความสามารถในการประกอบอาชีพและเป็นอาชีพที่สุจริตรัฐบาลก็สามารถพัฒนาส่งเสริมอาชีพทางด้านเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพและปริมาณของผลผลิตมีการศึกษาวิจัยค้นคว้านวัตกรรมให้ประชากรเกิดความชำนาญในวิชาชีพการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศก็ย่อมบรรลุตามเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางพระพุทธศาสนาจะต้องเริ่มด้วยการพัฒนาคนเป็นอันดับแรกเมื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพแล้วการพัฒนาวัตถุก็เป็นไปได้ง่ายเพราะคนเป็นผู้หา คนเป็นผู้ใช้ ปัจจัยในการดำรงชีวิต ถ้าคนรู้จักหาและรู้จักใช้ให้เป็นเศรษฐกิจย่อมจะดีขึ้นหากผู้ใดสามารถปฏิบัติตนได้ครบทั้ง ๔ ข้อ บุคคลนั้นจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างดีไม่เดือดร้อนเป็นประโยชน์แก่ตนเองในปัจจุบัน

ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจการศึกษาเรื่อง ทฤษฎีธรรมมีกัตประโยชน์ในพุทธศาสนา เป็นคุณประโยชน์ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทย หากคนในสังคมไทยมีความเข้าใจในหลักธรรมทฤษฎีธรรมมีกัตประโยชน์แล้ว ยังสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นหรือกำลังจะเกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดประโยชน์และความสุขในชีวิตที่ดีงามและถูกต้องต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักทฤษฎีธรรมมีกัตประโยชน์ในคัมภีร์พุทธศาสนา

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในสังคมไทย

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธรรมมีกัตประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาในสังคมไทย

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ ต้องการทราบว่าหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในคัมภีร์พุทธศาสนาเป็นอย่างไร?
- ๑.๓.๒ ต้องการทราบว่าสภาพปัญหาในสังคมไทยเป็นอย่างไร?
- ๑.๓.๓ การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาในสังคมไทยเป็นอย่างไร ?

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย คือ ศึกษาทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในคัมภีร์พุทธศาสนา ปัญหาการขาดหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในสังคมไทย และการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาในสังคมไทย การวิจัยครั้งนี้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้านเอกสาร (๑) ข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๒) ข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ คืออรรถกถา ตำรา และหนังสือสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องตลอดถึงแนวคิดของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

หลักธรรมทฤษฎีธัมมิกัตถ หมายถึง หลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน คือ ธรรม ๔ ประการ ประกอบด้วย ๑. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น ๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา ๓. กัลยาณมิตตตา คบคนดีไม่คบคนชั่ว และ ๔. สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง

สังคมไทย หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยและมีสัญชาติไทย และเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา มีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งที่เคารพ

ปัญหาสังคม หมายถึง อุปสรรค ความยากลำบาก ความต้านทาน ความเจ็บปวด ในที่นี้มุ่งถึงปัญหาสังคมไทยด้านปัญหาความยากจน ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาติดสิ่งเสพติด ปัญหาทางค่านิยมฟุ้งเฟ้อ หูเห่

การประยุกต์ หมายถึง การนำปัญญา ความรู้ ที่เกิดขึ้นมาเป็นแนวทางในการปรับใช้ให้เหมาะสมแก่การดำเนินชีวิต

๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาดังนี้

๑.๖.๑ พุทธทาสภิกขุ กล่าวถึงความโลภในหนังสือ หลักปฏิบัติที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา สรุปความได้ว่า “ความโลภมีลักษณะพิเศษเฉพาะเป็นกิเลสที่โน้มน้าวเข้าหาอารมณ์ คือรูปเสียงกลิ่นรสและสัมผัสเพราะถูกความโลภครอบงำจิตใจจึงทำให้บุคคลขมเหงเบียดเบียนทำร้ายผู้อื่นด้วยการทำให้สูญเสียทรัพย์สินสิ่งของ ถ้าเป็นความชั่วทางใจ ได้แก่การพยายามเสาะหาช่องทางคิดกลอุบายเพื่อหลอกลวงเอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตัวเอง^๒

^๒พุทธทาสภิกขุ, หลักปฏิบัติที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา), ๒๕๕๒.

๑.๖.๒ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “ธุรกิจฝ่ายวิฤติ”^๓ ไว้ว่า เศรษฐกิจเวลานี้ มาถึงขั้นที่ทำให้การบริโภคเป็นการสนองความต้องการของผู้ผลิตอันนี้กลายเป็นลักษณะที่เด่นขึ้นมาตามหลักธรรมดานั้น การผลิตย่อมจะสนองความต้องการของผู้บริโภค คือ ผู้บริโภคต้องการกินใช้อะไร ผู้ผลิตก็ทำการผลิตของกินของใช้ให้สนองความต้องการของผู้บริโภคให้ดีที่สุด แต่ปัจจุบันนี้ในยุคธุรกิจเป็นใหญ่เศรษฐกิจได้ก้าวมาถึงขั้นที่ว่าผู้ผลิตสามารถใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การโฆษณาสินค้า กระตุ้นเร้าความต้องการ ตลอดจนปั่นค่านิยมผู้บริโภคให้เกิดความต้องการ หรือเกิดความตื่นเต้นที่จะซื้อสินค้าที่ตนผลิต หรือคิดจะผลิตถ้าผู้บริโภคไม่รู้เท่าทันหรือไม่ใช้ปัญญาที่พลานไปตามการปลุกเร้าของผู้ผลิต กลายเป็นเหยื่อเป็นทาสของระบบแข่งขันช่วงชิงผลประโยชน์^๓

๑.๖.๓ พระมหาประทีป พรหมสิทธิ์ ได้วิจัยไว้ในเรื่อง การศึกษาเชิงปรัชญาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงว่าสามารถทำให้นักศึกษาพัฒนาตนเองให้รู้จักความพอดีด้านเศรษฐกิจที่เหมาะสมแก่ฐานะดังความตอนหนึ่งว่า จากการศึกษาแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ทราบว่าเป็นหลักจริยศาสตร์ในพุทธศาสนา คือ หลักสันโดษ ซึ่งมีความหมายว่า ความพอดีพอเพียง พอประมาณ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น โดยพุทธศาสนายอมรับความสามารถของมนุษย์ ซึ่งสามารถพัฒนาไปสู่ เป้าหมายในการแก้ปัญหาของมนุษย์และสังคมที่มีอยู่ได้ด้วยการศึกษาให้เข้าใจในชีวิตจิตใจของตนเอง และธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างเข้าใจและเป็นขั้นตอนซึ่งจะทำให้การจัดการเศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักเศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาจากภายในสู่ภายนอกที่มุ่งเอาชนะกิเลสที่มีอยู่ในจิตใจ คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เน้นการมีปัญญารู้เท่าทันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และเป็นการพัฒนาตนเองสังคมสิ่งแวดล้อมด้วยความสมดุล^๔

๑.๖.๔ พระมหาภาสิต สุภาสิต (สุววรรณดี) ทำวิจัยเรื่อง “ชีวิตในอุดมคติตามทรรศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท” ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมที่มุ่งเน้นเอาความเจริญทางด้านวัตถุเป็นจุดหมายชีวิตคน จึงมีค่าน้อยกว่าเงิน ความยุติธรรมมีค่าน้อยกว่ายศศักดิ์ และลาภสักการะอันผู้ปกครองจะพึงได้ ความยุติธรรมและศีลธรรมของผู้ปกครองจึงหายไปพร้อม ๆ กับความโลภในลาภและยศศักดิ์ ซึ่งจะกลายเป็นปัญหาโยงกับสังคม จะเห็นได้ว่าการแก้ไขโดยการพัฒนาทางวัตถุหรือเศรษฐกิจอย่างเดียวไม่มีทางสำเร็จลงได้โดยธรรมชาติของคนผู้มีกิเลสย่อมจะไม่มีเต็มไม่มีพอมีแต่พร่องและแสวงหาอย่างไม่มีที่สิ้นสุดเพื่อสนองตัณหาของตน ดังนั้น บทบาทของศีลธรรมและคุณธรรมจึงยังมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาควบคู่กันไปพร้อม ๆ กับความเจริญทางด้านอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน^๕

^๓พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ปยุตโต) ,ธุรกิจฝ่ายวิฤติ. พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ ฯ : มูลนิธิพุทธธรรม), ๒๕๔๔, หน้า ๒๔

^๔พระมหาประทีป พรหมสิทธิ์, “การศึกษาเชิงปรัชญาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง”, รายงานการศึกษานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย : สาขาปรัชญา, มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๔๕,

^๕พระมหาภาสิต สุภาสิต (สุววรรณดี), “ชีวิตในอุดมคติตามทรรศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท” วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๔๒, หน้า ๑๒๔.

๑.๖.๕ พระมหาขันทอง วิชาเดช ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องขันติในพระพุทธศาสนาเถรวาท” จากการศึกษาวิจัยดังกล่าวสรุปความได้ว่า “ขันติกับการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับความโลภซึ่งเป็นกิเลสที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในบรรดาอภิสัทธรรมทั้งหลาย (โลภะ โทสะ โมหะ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ราคะ โทสะ โมหะ) แต่เป็นบทบาทเชิงลบซึ่งขัดขวางกีดกันวิถีชีวิตของมวลมนุษย ให้ออกจากครรลองแห่งความถูกต้องชอบธรรมและคอยชักใยจิตใจให้ถลำลึกไปสู่ความทะเยอทะยานแบบไร้ขีดจำกัด ความโลภจึงกลายเป็นปัญหาที่ก่อกวนจิตใจอยู่ตลอดเวลาในทางพระพุทธศาสนาตระหนักถึงความสำคัญข้อนี้ จึงจัดความโลภเป็นปัญหาพื้นฐานของสังคมประการหนึ่ง โดยแสดงไว้ในศีล ๕ ข้อที่ ๒ มีข้อความระบุไว้ชัดเจนว่า ห้ามมิให้บุคคลจงใจล่วงละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่นในลักษณะแห่งการขโมย (อทินนาทาน) ทุก ๆ ครั้งที่มีความโลภแสดงตัวออกมา อำนาจของมันจะผลักดันจิตใจให้หันเหสั่นคลอน หากมีมากจนเกินขอบเขตจะเกิดอาการรุนแรงจนถึงทำลายกำแพงแห่งศีลธรรมอันดีงาม แล้วทำในสิ่งที่ไม่สมควรกระทำ เช่น ลักทรัพย์ ฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือประพฤติดมิชอบ ไม่ซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพของตน เป็นต้น^๖

๑.๖.๖ ไสว มาลาทอง ได้กล่าวถึงเรื่องมัตตัญญูตาไว้ในหนังสือ “การศึกษาจริยธรรม” ว่า ความรู้จัก พอประมาณ (มัตตัญญูตา) คือความรู้จักความพอดี ความเหมาะสม เช่น รู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร รู้จักประมาณตนในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักประมาณในการทำงาน รู้จักประมาณในการพักผ่อน รู้จักประมาณในการเล่น รู้จักประมาณในการเรียน ในการอ่านหนังสือ เป็นต้น รู้จักพอดีพอเหมาะดังกล่าว จัดเป็นสัปปริสธรรม คือ มัตตัญญูตา^๗

๑.๖.๗ พ.อ.ปิ่น มุทุกันต์ กล่าวถึงความโลภไว้ในหนังสือพุทธศาสตร์ สรุปความได้ว่า โลภะ เป็นความอยากที่มีโทษเพราะนำไปสู่การแสวงหาสิ่งที่ต้องการโดยวิธีทุจริตหรือผิดศีลธรรม เช่น ปล้นจี้ ฉ้อโกง ขโมย ฯลฯ มิใช่กิเลสที่จะพึงกำหนดด้วยปริมาณสิ่งที่ต้องการ แต่กำหนดด้วยเจตนาทุจริตเป็นสำคัญ เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้ที่ต้องการเงิน ๑๐ ล้านบาทพร้อมทั้งบ้านและรถยนต์และภรรยาหรือสามีที่น่ารัก โดยสู้ชีวิตหรือดิ้นรนแสวงหาทรัพย์ทุกวิถีทางด้วยการประกอบสัมมาอาชีพจึงมิใช่คนโลภมากส่วนผู้ที่ต้องการเงิน ๑๐ บาท (ค่ารถเมล์) โดยตั้งใจจะขโมยทรัพย์ผู้อื่นจัดเป็นคนโลภมากเพราะมีเจตนาทุจริตเป็นตัวนำ กิเลสประเภทนี้มีโทษน้อยแต่คล้ายซ้ำหรือทำลายยาก^๘

ปัญหาชีวิตของคนในสังคมไทยปัจจุบัน มีเหตุอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วไม่ว่าจะเป็นผลที่มาจากเทคโนโลยีที่ทันสมัย หรือปัจจัยโดยรวมตามกระแสนิยมในด้านต่าง ๆ ทำให้คนในสังคมเกิดการปรับตัวตามสภาพสังคมไม่ทัน ปัญหาที่คนในสังคมเผชิญอยู่ คือ ความอยากได้ใคร่ดีในสิ่งต่าง ๆ เกินฐานะของตนจนทำให้เกิดปัญหาตามมา คือ ปัญหาการขาดความเพียร ปัญหาการไม่รู้จักประหยัดทรัพย์ ปัญหาการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะ ปัญหาการคบคนพาล ชักชวนกันทำสิ่งผิดกฎหมาย ฉกชิง วิ่งราว ปล้นจี้ และปัญหาการทำตัวฟุ้งเฟ้อไปตามสังคม อวดมั่งมี จนเป็นเหตุให้เป็นหนี้สินล้นพ้นตัว

๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย

^๖ พระมหาขันทอง วิชาเดช, “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องขันติในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๕.

^๗ ไสว มาลาทอง, การศึกษาจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๔๐.

^๘ พ.อ.ปิ่น มุทุกันต์, พุทธศาสตร์ ภาค๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาภูมิภววิทยาลัย), ๒๕๓๕.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

๑.๗.๑ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙

๑.๗.๒ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ วรรณคดี ตำราและหนังสือสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนศึกษาผลงานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

๑.๗.๓ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาจัดลำดับและอธิบายความตามหลักการและเหตุผล เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๗.๔ นำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๗.๑ ทำให้ทราบถึงหลักทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์ที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนา

๑.๗.๒ ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาในสังคมไทย

๑.๗.๓ ทำให้ทราบแนวทางการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาในสังคมไทย